

clusters. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352146517307>.

4. Robinson, R., 2002, Ports as elements in value-driven chain systems: The new paradigm. *Maritime Policy and Management* 29(3), 241–255.

5. Ilchenko S.V. Orhanizatsiino-ekonomichni osnovy instytutsionalnoho reformuvannia morskykh portiv. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2007/07isvrmp.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1.

6. Metodologiya institutsionalnoj ehkonomiki.– URL: http://studbooks.net/27276/ekonomika/metodologiya_institutsionalnoj_ekonomiki.

7. Derzhavne pidpriemstvo Administratsiia morskykh portiv Ukrainy .– URL: <http://www.uspa.gov.ua/pro-pidpriemstvo/misiya-pidpriemstva>.

Дані про автора

Кудрицька Наталія Василівна,

к.е.н., с.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України
01011, м. Київ, вул. П.Мирного, 26,
e-mail: natalyust@ukr.net

Данные об авторе

Кудрицкая Наталья Васильевна,

к.э.н., с.н.с., Институт экономики и прогнозирования НАН Украины
01011, г. Киев, ул. П. Мирного, 26
e-mail: natalyust@ukr.net

Data about the author

Natalia Kudrytska,

Ph.D., Senior Scientist, Institute for Economics and Forecasting National Academy of Sciences of Ukraine
01011, Kiev, str. P.Mirnogo, 26
e-mail: natalyust@ukr.net

УДК: 657.346.6

DOI: 10.5281/zenodo.1252790

КУЗУБ М.В.,
БЕЛОУС Н.Д.

Особливості аналізу виробництва молока

При економічному аналізі економічного виробництва та собівартості молока в господарствах і підприємствах необхідно правильно визначити систему взаємопов'язаних показників, які повинні найбільш об'єктивно відобразити її рівень. Молочна галузь належить до провідних у харчовій промисловості та формує достатньо привабливий за обсягом ринок. Це пов'язано з тим, що продукція молочної галузі займає важливе місце у споживанні.

У статті розглянуто організаційно-методичні аспекти аналізу наявності та руху виробництва та собівартості молока.

Ключові слова: облік продукції тваринництва, біологічні активи, оцінка сільськогосподарської продукції, динаміка виробництва молока, собівартість молока.

КУЗУБ М.В.,
БЕЛОУС Н.Д.

Особенности анализа производства молока

При экономическом анализе экономического производства и себестоимости молока в хозяйствах и предприятиях необходимо правильно определить систему взаимосвязанных показателей, которые должны наиболее объективно отражать ее уровень. Молочная отрасль относится к ведущим в пищевой промышленности и формирует достаточно привлекательный по объему рынок. Это связано с тем, что продукция молочной отрасли занимает важное место в потреблении.

В статье рассмотрены организационно-методические аспекты анализа наличия и движения производства и себестоимости молока

Ключевые слова: учет продукции животноводства, биологических активов, оценка сельскохозяйственной продукции, динамика производства молока, себестоимость молока.

KUZUB M.V.,
BIELOUS N.D.

Features of milk production analysis

Urgency of the research. In the economic analysis of production economy and the cost of milk in economies

and enterprises, it is necessary to correctly identify a system of interconnected indicators, which should objectively reflect its level. The dairy industry is one of the leading in food industry and forms a rather attractive market. This is due to the fact that dairy products occupy an important place in consumption.

The article deals with the organizational and methodological aspects of the analysis of the availability and movement of production and the cost of milk.

Formulation of the problem. The consistent and dynamic development of the modern country is impossible without society's clear understanding of the role and importance of agriculture as the main field of social labor and as the main source of meeting human needs. Governmental economic and agricultural policy must guarantee the country's food supply security, increasing the productivity of agricultural production, equalize peasants' incomes to the average level in the country, etc.

Development under market economy conditions requires manufacturers to have the knowledge and skills to manage in the direction of searching and applying means and methods of improving the productivity and efficiency in order for them to adequate to the current realities.

Analysis of recent researches and publications. To the research of the problem of agricultural development and cattle breeding are devoted the works of many leading scientists, Demyanenko M.Ya., Golov S.F., Zhuk V.M., Kireceva G.G., Kotsupatryj M. M., Lynnyk V. G., Mesel–Veselyak V.Ya., Mossakovsky V.B., Ohiychuk M.F., Parkhomenko V.M., Suk L.K. and others.

Presenting main material. In the economic analysis of production economy and the cost of milk in economies and enterprises, it is necessary to correctly identify a system of interconnected indicators, which should objectively reflect its level. The dairy industry is one of the leading in food industry and forms a rather attractive market. This is due to the fact that dairy products occupy an important place in consumption.

Conclusions. As the result of the conducted research of the organization of the analysis of cost and production of cattle breeding products, the following conclusions were made: The solution of the problems facing the analysis of the cost and production of cattle breeding products, primarily depends on the extent to which objects of cost accounting are defined. Since cattle breeding units have differences in the technology of production and in composition of consumed raw materials and produce various types of products, then for a more objective calculation of its cost and further determination of production efficiency, it is reasonable to keep a record of expenses not in general on the production unit but also on production costs of certain types of products. Accounting and analysis for production (unit) in general can be carried out only if it produces one type of product.

Keywords: *account of products of stock–raising, biological assets, estimation of agricultural produce, dynamics of milk production, milk production cost.*

Постановка проблеми. Послідовний і динамічний розвиток сучасної держави неможливий без чіткого розуміння суспільством ролі та значення сільського господарства як головної сфери суспільної праці й основного джерела задоволення потреб людини. підприємствах, пов'язані, у першу чергу, зі зниженням зацікавленості у його результатах управлінського персоналу.

Розвиток в умовах ринкової економіки вимагає від виробників знань та умінь господарювати в напрямі пошуку й застосування способів і методів підвищення продуктивності й ефективності, адекватних сучасним реаліям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку сільського гос-

подарства в цілому і тваринництва зокрема присвячені праці багатьох провідних учених Жука В.М., Коцупатрого М.М., Лінника В.Г., Месель–Веселяка В.Я., Моссаковського В.Б., Огійчука М.Ф., Пархоменка В.М., Сука Л.К., О.В. Шкільова, О.М. Шпичака та інших.

Однак, незважаючи на різноманітність і глибину проведених наукових досліджень, перспективи і проблеми розвитку агропромислового комплексу України з урахуванням тенденцій галузі у світовому вимірі залишаються ще недостатньо вирішеними.

Мета статті – спроба показати динаміку розвитку та роль, важливість і необхідність проведення всебічного економічного аналізу продук-

тивності для успішного ведення тваринництва в сільськогосподарських підприємствах.

Актуальність завдань та необхідність проведення подальших досліджень полягає у визначенні, вивченні й активізації всіх чинників і джерел, що впливають на зростання продуктивності та успішне ведення тваринництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних аспектів; матеріали статистичних даних та показники проведених моніторингів на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. При економічному аналізі економічної виробництва та собівартості молока в господарствах і підприємствах необхідно правильно визначити систему взаємопов'язаних показників, які повинні найбільш об'єктивно відображати її рівень. Молочна галузь належить до провідних у харчовій промисловості та формує достатньо привабливий за обсягом ринок. Це пов'язано з тим, що продукція молочної галузі займає важливе місце у споживанні.

Ринок молока та молокопродуктів країни характеризується значним скороченням поголів'я корів в господарствах всіх категорій, зменшенням обсягів виробництва молока, зростанням цін на продукцію, зменшенням рівня платоспроможного попиту та, відповідно, кількості споживання молокопродуктів. Дослідження основних тенденцій розвитку вітчизняного ринку молока і молочних продуктів базується на оперативних даних Держкомстату України, оброблених Спілкою молочних підприємств України. В умовах інтеграції України до світового економічного співтовариства вітчизняний ринок молока та молочних продуктів може зазнати структурних змін. У зв'язку з відкриттям кордонів, спрощенням митного режиму та обмеженням державної підтримки виробників (у відповідності з виконанням умов вступу до Світової організації торгівлі), при стимулюванні з боку Європейського Союзу експорту власної сільськогосподарської продукції шляхом впровадження дотацій у розмірі 20–80 % від вартості продукції, передбачається збільшення обсягів імпорту продукції до України.

Аналіз стану ринку молока та молочних продуктів України дає підстави стверджувати про складність умов функціонування підприємств молокопереробного під комплексу. Основним чинником зниження рівня конкурентоспроможності підприємств як на зовнішньому, так і на

внутрішньому ринку є якість молока–сировини, що прямо пов'язаний з якістю продукції молокопереробних підприємств.

Виходячи із завдань економічного аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва для визначення економічної ефективності необхідно використовувати в комплексі різні економічні і статистичні методи.

Ковальчук М.І. [6, ст. 415] вважає, що метод економічного аналізу – це сукупність способів вивчення господарської діяльності підприємств шляхом виявлення і визначення взаємозв'язків показників, які вивчаються, розчленування їх на складові частини і порівняння їх з іншими, вимірювання величин впливу на показники, що вивчаються, як окремих складових частин (факторів), так і їхньої сукупності. У цьому визначенні йдеться про п'ять найзагальніших послідовних етапів реалізації (або елементів) методу аналізу.

Метою такого аналізу показників ефективності є надання господарським і плановим органам, керівникам і спеціалістам окремих господарств різнобічного і достовірного матеріалу для розробки конкретних організаційно–технічних заходів, які забезпечують збільшення виробництва продукції при зниженні затрат праці й засобів на її одиницю. Особливо великого значення набуває виявлення і кількісна оцінка факторів, які в конкретних умовах найбільше впливають на рівень економічних показників. Найефективніше аналізувати фактори економічних показників за допомогою такого поєднання методів економічного аналізу, як порівняння, прийоми абсолютних різниць, ланцюгових підстановок, інтегральний метод, одноступеневий та багатоступеневий факторний аналіз.

Порівняння з минулим також широко застосовується в економічному аналізі. Воно проявляється в зіставленні господарських показників поточного дня, декади, місяця, кварталу, року з аналогічними періодами минулих років.

Спосіб ланцюгових підстановок. Він є найуніверсальнішим і використовується для розрахунку впливу факторів в усіх типах факторних моделей. Цей спосіб полягає у визначенні впливу окремих факторів на зміну величини результативного показника з допомогою поступової заміни базисної величини кожного факторного показника у факторній моделі на фактичну величину у звітному періоді. З цією метою визначають низку умовних величин результативно–

го показника, які враховують зміну одного, потім двох, трьох факторів, припускаючи, що інші фактори є незмінними. Порівняння величини результативного показника до та після заміни рівня того чи того показника нейтралізує (елімінує) вплив усіх інших факторів, крім одного, та уможливорює визначення впливу останнього на приріст результативного показника. При цьому передовсім підлягають заміні кількісні параметри, далі – структурні, в останню чергу – якісні. Якщо у формулі міститься багато кількісних, структурних або якісних показників, послідовність заміни залежить від оцінки того, які з них є основними, а які похідними, які первинні, а які – вторинні [9, с.63].

Напрямок впливу визначається як змістом, так і математичним виразом. При цьому потрібно керуватися правилом: як зменшуване береться величина, що розраховується виходячи з фактичних умов, а як від’ємник – величина, що відображає базисний рівень факторів. Використання способу ланцюгових підстановок потребує знання взаємозв’язків факторів, уміння правильно їх класифікувати та систематизувати. [11, стр 250]

Щоб розрахувати вплив першого фактору (кількісного) на результативний показник, необхідно абсолютний приріст цього фактору помножити на базисний рівень другого фактору (і всіх інших, що їх включає модель).

Вплив другого фактору на результативний показник розраховується множенням фактичного значення першого фактору на абсолютний приріст другого фактору (тобто того фактору, вплив якого вивчається), а якщо в моделі є інші фактори, то на базисне значення тих факторів, вплив яких іще не вивчався [12, стр 56].

Вплив третього фактору (і всіх наступних) визначається як добуток фактичного значення першого та другого факторів на абсолютний приріст досліджуваного третього фактору.

Таким чином, за використання способу абсолютних різниць вплив факторів розраховується множенням абсолютного відхилення досліджуваного фактору на базисне значення факторів, розміщених праворуч від нього у факторній моделі, і на фактичну величину факторів, розміщених ліворуч від нього [10, с.639].

Таким чином, спосіб абсолютних різниць дає ті самі результати, що й спосіб ланцюгових підстановок. Тут також необхідно стежити за тим, щоб алгебраїчна сума приросту результативного по-

казника за рахунок впливу окремих факторів дорівнювала загальному його приросту.

Інтегральний метод – це узагальнюючий метод ланцюгових підстановок. При цьому послідовність визначення ступеня впливу чинників на кінцеві результати розрахунку не має значення. Інтегральний метод допомагає зрозуміти, в чому складається головна проблема використання детермінованих факторних систем. За допомогою інтегрального методу можна розрахувати рівнозначні науково обґрунтовані оцінки впливу чинників на результативний показник порівняно з методом ланцюгових підстановок. Використання цього методу вимагає знань з основ математичного аналізу і проведення великої кількості розрахунків. Інтегральний метод дозволяє розв’язувати два типи факторних моделей: кратні та мультиплікативні. Інтегральний метод передбачає побудову підінтегральних виразів, які залежать від типу моделі чинникової системи та виду функції [10, с.48].

Найважливішим завданням економічного аналізу є дослідження процесу розвитку суспільних явищ у часі. Особливо це стосується вишукування резервів підвищення ефективності в господарствах.

Для об’єктивної оцінки економічних показників виробництва в динаміці слід застосовувати методи економічної і математичної статистики, тому що порівняння двох крайніх років, а іноді навіть і середніх даних не дає можливості виявити закономірність у русі того чи іншого показника діяльності господарського виробництва. Важливо також не лише виявляти тенденцію у їх русі, а й кількісно виразити закономірність змін і визначити, який характер мають ці зміни [13, ст. 45].

Основою методології ефективного функціонування молочного скотарства є системний підхід. Системний підхід це комплексне дослідження економіки як єдиного цілого з врахуванням взаємообумовленості та взаємодії економічних процесів з іншими процесами суспільного життя. Сутність системного підходу зводиться до того, що діяльність будь-якої частини системи здійснює певний вплив на діяльність усіх інших її частин. Критерієм енергетичної ефективності виробництва молока повинно стати вихід продукції та енергетичної цінності молока з розрахунку на одиницю потрібної кормової площі.

Факторний аналіз – методика комплексного виявлення й класифікації факторів, що вплива-

ють на ефективність досліджуваного явища; один з розділів комплексного аналізу господарської діяльності. За допомогою прийомів факторного аналізу вдається встановити, який з факторів насправді впливає на досліджуваний показник.

Економічний аналіз, як в кожній науці, вивчає свій предмет за допомогою певного методу, визначення сутності якого є першим кроком у процесі вивчення методики аналізу. Метод у перекладі з грецької означає шлях дослідження, теорію, навчання. Методом у широкому розумінні слова є спосіб підходу до вивчення реальної дійсності, спосіб дослідження явищ природи і суспільства. Якщо предмет відповідає на запитання, що ми вивчаємо, то метод – як вивчаємо, якими способами і прийомами.

Системний підхід передбачає у вивченні явищ і процесів, їхню максимальну деталізацію і систематизацію.

Деталізація тих або інших явищ необхідна для виявлення найбільш істотного і головного в досліджуваному об'єкті. Вона залежить від об'єкта і цілі аналізу.

Систематизація елементів дозволяє побудувати приблизну модель досліджуваного об'єкта, визначити його головні компоненти, функції, співпорядкованість елементів, розкрити логіко-методологічну схему аналізу.

Після вивчення окремих сторін діяльності підприємства, їхнього взаємозв'язку, підпорядкованості і залежності треба узагальнити матеріали дослідження. При узагальненні результатів аналізу необхідно з усієї множини досліджуваних факторів виділити головні і вирішальні, від яких в основному залежать результати діяльності. Узагальнення (синтез) є дуже відповідальним моментом в аналізі.

Важливою методологічною рисою аналізу є розробка і використання системи показників, необхідної для комплексного системного дослідження причинно-наслідкових зв'язків економічних явищ і процесів у господарській діяльності підприємства.

Таким чином, метод економічного аналізу являє собою комплексне системне вивчення, вимір і узагальнення впливу факторів на результати діяльності підприємства, виявлення і мобілізацію резервів із метою підвищення ефективності виробництва.

Продуктивність тварин відображується показниками виходу продукції у розрахунку на одну го-

лову. До них належать: на-дій молока на одну корову, приріст одної голови тварин, яйценос-ність одної несучки, настриг вовни з однієї вівці тощо.

Аналіз виконання плану продуктивності тварин полягає насамперед в оцінюванні її рівня по господарству в цілому та його під-розділах, фермах, цехах, групах тварин, закріплених за окремими працівниками, тощо.

Для оцінки досягнутого рівня продуктивності показники порівнюють з даними за минулі періоди, середніми за кілька років, по об'єднанню, групі однотипних і передових господарств.

Продуктивність сільськогосподарських тварин є найважливішим показником, за яким ведеться племінна робота в тваринництві. Методи оцінки її детально розроблені для кожного виду свійських тварин та їхньої продукції. Найвищу продуктивність мають племінні тварини.

Обсяг валової продукції тваринництва залежить від розміру галузей і продуктивності одиниці розміру галузей. Розміри галузей у тваринництві характеризуються середнім за певний період поголів'ям тварин за їх статевими і віковими групами.

Продуктивність тваринництва відображують показниками виходу продукції на одиницю розміру відповідних галузей: на-дій молока на одну корову, приплід телят на 100 корів, приріст живої ваги на одну голову молодняка і відгодівельних тварин (середньодобовий приріст у грамах, річний – у ц тощо); при-плід поросят на одну свиноматку, приріст молодняка та відгодівельного поголів'я свиней на одну голову; приріст і настриг вовни на одну вівцю; приріст живої ваги птиці у ц та несучість птиці на одну голову або на 100 голів; вихід меду та іншої продукції на одну бджолосім'ю; вилов риби з 1 га водного дзер-кала водоймищ тощо.

У тваринництві, на відміну від рослинництва, продукція надходить більш-менш рівномірно впродовж року. Це дає змогу прова-дити економічний аналіз виконання плану виробництва тваринницької продукції за кожний місяць та інші періоди року в помісячному розрізі.

При аналізі виробничої програми з тваринництва важливо систематично контролювати виконання плану з показниками обороту поголів'я тварин та його продуктивності. Методика такого контролю хоч і нескладна, проте досі її застосовували переважно для річного аналізу виконання виробничої програми. Упродовж року в практи-

ці господарства контроль виконання виробничої програми тваринництва часто обмежується щоденним зведеннями про хід виробництва молока та продаж продукції державі. Не менш важливим є підсумковий аналіз виробництва у тваринництві, який проводять наприкінці кожного місяця.

Економічну ефективність галузі скотарства в окремих категоріях господарств можна охарактеризувати за допомогою таких натуральних та вартісних показників: продуктивність великої рогатої худоби; витрати кормів на 1 ц. молока; 1 ц. приросту великої рогатої худоби та на одну умовну голову; трудомісткість одиниці продукції. [5, стр 54]

Показники ефективності галузі скотарства співставляють по кожній групі тварин, як в натуральній так і у вартісній формах з середніми показниками по району чи показниками іншого господарства, або з даними цього ж господарства за кілька років. При цьому необхідно проаналізувати та співставити показники продуктивності худоби, та продуктивність праці, затрати праці у люд. год. в розрахунку на одиницю продукції. [4, стр 58]

Валове виробництво молока характеризується фактично надоєним коров'ячим, овечим, козячим, кобилячим молоком, незалежно від того, чи було воно реалізовано, чи частина його використана у господарстві на випоювання телят і поросят. Окремо визначається виробництво коров'ячого і кобилячого молока. Найбільше значення для продовольчих цілей і найбільшу питому вагу в виробництві молока займає коров'яче молоко, тому його вивченню приділяється особлива увага.

Валовий надій коров'ячого молока – це все фактично надоєне молоко від усіх корів молочного і м'ясного стада, ялових корів, корів на відгодівлі та нагулі, розстелених телиць, які належать господарству. Якщо частина надоєного молока була використана на випоювання телят, поросят і курчат, то це молоко включається у валовий надій молока. Молоко, висмоктане телятами при їх підсосному утриманні, а також молоко, куплене сільськогосподарськими підприємствами у населення і прийняте без оплати в рахунок проданих корів, у валовий надій не включається. Крім того окремо визначають показник валового надою молока від корів молочного стада, в який включають молоко, надоєне тільки від корів молочного стада, ялових корів, корів на відгодівлі та нагулі і розстелених телиць. Не включається молоко, надоєне від корів м'ясного стада. Цей по-

казник дозволяє точніше визначити розмір продукції і рівень продуктивності корів у молочному тваринництві. [8, стр 356]

Молоко, отримане від інших видів тварин, обліковується окремо, як і молоко, куплене в населення. Якщо молоко обліковується в літрах, то для перерахунку в кілограми потрібно його обсяг помножити на коефіцієнт 1,03.

Молочна продуктивність корів характеризується середньою удійністю корів. Обчислюють два показники: середній надій на одну корову і середній надій від однієї корови молочного стада. Середній надій на одну корову характеризує середній рівень продуктивності корів. Середній надій молока від однієї корови молочного стада визначає одночасно ступінь використання корів для виробництва молока і рівень їх молочної продуктивності.

Середній надій на дійну корову можна обчислити двома способами: як відношення валового надою до середньої кількості дійних корів і як відношення валового надою до середньої групової кількості дійних корів. Середнє число дійних корів за звітний період розраховується як відношення загального числа кормо-днів дійних корів до календарної тривалості звітного періоду. Середньо групову кількість дійних корів визначають діленням кількості кормо-днів дійних корів на 305 днів .

При аналізі даних про виробництво молока важливо знати не тільки його кількість, але й якість. Якість молока характеризується його сортом (I, II сорти і несортове), жирністю, вмістом білка, а також кислотністю, чистотою, свіжістю тощо. Одним з найважливіших показників якості молока є його жирність. Чим вища жирність молока, тим більше різної продукції можна одержати при його переробці. Жирність молока залежить від породи, віку тварин, годівлі, складу кормів, умов утримання тварин і т. д. І визначається у відсотках. Тобто жирність молока – це кількість жиру, що міститься в 100 г молока.

Головними факторами, що зумовлюють кількість та якість молока, є: рівень годівлі, умови вирощування та утримання тварин і кваліфікація тваринників. Спостереження показують: досвідчений оператор машинного доїння може одержати на 20 % більший надій, ніж недосвідчений. Один з них запустить корову через кілька місяців після отелення, інший зуміє доїти її цілий рік. Надто часто невміле доїння є болісним для корови і призводить до зниження її продуктивності. [7, стр 520]

Таблиця 1. Динаміка виробництва молока по Україні за 2009–2016 роки*

Роки	Надій мо- лока, т	Абсолютний приріст		Темп зростання, %		Темп приросту, %	
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий
2009	11609600	–	–	–	–	–	–
2010	11248500	–361100	–361100	96,9	96,9	–3,1	–3,1
2011	11086000	–523600	–162500	95,5	98,6	–4,5	–1,4
2012	11377600	–232000	+291600	98,0	102,6	–2,0	+2,6
2013	11488200	–151400	+110600	0,99	101,0	–0,1	+1,0
2014**	11132800	–476800	–355400	95,9	96,9	–4,1	–3,1
2015**	10615400	–994200	–517400	91,4	95,4	–8,6	–4,6
2016**	10381500	–1228100	–233900	89,4	97,8	–10,6	–2,2

* – дані Державної служби статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua>

** – Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Валове виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах визначають на основі звітності і річних бухгалтерських звітів, а в господарствах населення – множення середньорічного надою від однієї корови на середньорічне поголів'я. Середній удій на одну корову визначають за даними бюджетних обстежень домашніх господарств діленням валового надою за рік на середньорічне поголів'я корів у господарствах, які ведуть бюджетні записи. Середньорічне поголів'я визначають шляхом перемноження середньорічного поголів'я корів, яке обчислено на підставі даних щорічних обліків худоби як пів сума кількості поголів'я корів на початок і кінець року, на поправочний коефіцієнт. Останній визначається відношенням обчислених на основі даних бюджетних обстежень домашніх господарств середньорічного поголів'я за формулою середньої хронологічної за даними поголів'я корів на початок кожного місяця та середньорічного поголів'я корів за формулою простої середньої арифметичною кількості голів на початок і кінець року.

Всі ці показники ефективності молока впливають на розрахунок рівня рентабельності виробництва молока.

Проаналізувавши дані таблиці можна сказати, що виробництво молока по Україні має нестабільне виробництво, яке збільшується чи зменшується рік у рік.

Проаналізувавши таблиці 1 можна зробити висновки, що зменшення надою молока по Україні відбулося за рахунок зменшення поголів'я корів, як в спеціалізованих господарствах, так і в приватному секторі. Хоча в 2012 та 2013 роках в цілому по Україні відбулося збільшення виробництва молока в порівнянні з 2011 роком.

Серед основних чинників, що стримують розвиток вітчизняного ринку молока та молочної продукції, слід виділити: скорочення поголів'я корів, зниження обсягів виробництва молока, низька якість молока–сировини і, відповідно, молочної продукції, застарілі технології (наявне обладнання більшості ферм та молокопереробних підприємств потребують негайного оновлення та реконструкції).

Висновки

В результаті проведеного дослідження організації аналізу собівартості і виробництва продукції тваринництва були зроблені наступні висновки.

1. Вирішення завдань, які стоять перед аналізом собівартості і виробництва продукції тваринництва, в першу чергу залежить від того, наскільки обґрунтовано визначені об'єкти обліку витрат. Так як тваринницькі підрозділи мають відмінності в технології виробництва та складі спожитої сировини і виробляють різноманітні види продукції, то для більш об'єктивного обчислення собівартості та подальшого визначення ефективності виробництва, облік витрат доцільно вести не в цілому по виробничому підрозділу, але і за витратами на виробництво окремих видів продукції. Облік і аналіз в цілому по виробництву (підрозділу) може здійснюватися лише тоді, якщо в ньому виготовляють один вид продукції.

2. Основними джерелами резервів збільшення виробництва продукції в тваринництві є збільшення продуктивності тварин. Джерелом зростання продуктивності є підвищення рівня їх годівлі та скорочення сервіс і сухостійного періодів. Сезонні коливання обсягів виробництва продукції та цін реалізації на молочну продукцію мають тенденцію до зниження. Головним чинником

зменшення сезонних коливань є збільшення питомої ваги високо інтенсивних господарств в обсягах виробництва молока.

3. На ефективність виробництва молока значний вплив здійснює спеціалізація і концентрація. Групування господарств за даними ознаками свідчить, що з підвищенням рівня спеціалізації та концентрації поголів'я корів поліпшуються основні показники, такі як надій на 1 корову, рентабельність виробництва молока та знижується собівартість. Встановлено, що найкращі відповідні економічні показники у господарствах, де концентрація поголів'я корів на фермах становить більше 330 голів. В процесі аналізу виявлено, що основною причиною високої собівартості та низького рівня рентабельності виробництва молока є низька продуктивність тварин.

4. Потрібне надання інформаційної підтримки з боку державних органів влади вітчизняним тваринникам щодо якості та безпечності молокопродуктів з метою адаптації підприємств галузі до європейських вимог з гігієни та якості; підвищення рівня обізнаності спеціалістів, відповідальних за проведення контролю якості молока та молокопродуктів у відповідності з міжнародними вимогами; сприяння проходженню міжнародної сертифікації вітчизняними молокопереробними підприємствами; надання державної підтримки виробникам молока; перегляд існуючих

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996/XIV.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 року № 790.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246.
4. Бакланов М.Н., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М: финансы и статистика, 2005
5. Балабанов И.Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта. – М: финансы и статистика, 2004
6. Гузар Б.С., Занребельна Л.Л. Облік поточних біологічних активів тваринництва та витрат на їхнє перетворення // Економіка АПК. – 2008. – №9. – с. 72–76.
7. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Навчальний по-

сібник. – Л.: Львівський банківський інститут НБУ, 2003. – 494 с.

8. Дерев'яненко С., Олійник Т. Актуальні питання обліку поточних біологічних активів // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – №12. – с. 16–20.

9. Завитій О.П. Облік і контроль виробничих витрат у тваринництві Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Терноп. акад. нар. госп-ва. – Т., 2002. – 20 с.

10. Кирнасівська Н. Проблеми обліку поточних біологічних активів тваринництва // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – №10. – с. 15–20.

11. Коблянська О.І. Фінансовий облік: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 471 с. – (Вища освіта XXI століття).

12. Коміренко В. Визначаємо справедливу вартість біологічних активів // Баланс-Агро. – 2007. – №14. – с. 16–18.

13. Кудрявцев А.А. Анализ хозяйственной деятельности кооперативных организаций. – М.: Экономика, 2000.

14. Кузуб М.В. Problems of development modern science: theory and practice, EDEX, Madrid, Spain, ISBN 978-617-7214-33-4, p.210–214.

15. Кузуб М.В. Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення стратегії сталого розвитку підприємства». – Сімферополь. – 6 грудня 2013 р. – с.56 – 57.

16. Методичні рекомендації з організації обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції за ринковою (справедливою) вартістю / [В.М. Жук, Ю.С. Рудченко, Б.С. Гузар та ін.]; під ред. В.М. Жука. – Облік і фінанси АПК. – 2008. – №1. – С.5–22.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro bukhgalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini » vid 16.07.1999 r. № 996/XIV.
2. Polozhennia (standart) bukhgalterskoho obliku 30 «Biologichni aktyvy», zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 18.11.2005 roku № 790.
3. Polozhennia (standart) bukhgalterskoho obliku 9 «Zapasy», zatverdzhene nakazom Minfinu Ukrainy vid 20.10.1999 r. № 246.
4. Baklanov M.N., Sheremet A.D. Teoryia ekonomy-cheskoho analyza. – M: fynansy y statystyka, 2005
5. Balabanov Y.T. Analyz y planyrovanye fynansov khoziaistvuiushcheho sub'yekta. – M: fynansy y statystyka, 2004
6. Huzar B.S., Zanrebelna L.L. Oblik potochnykh biolohichnykh aktyviv tvarynnytstva ta vytrat na yikhnie peretvorennia // Ekonomika APK. – 2008. – №9. – s. 72–76.

7. Dolzhanskyi M. I., Dolzhanskyi A. M. Bukhhalterskyi oblik v Ukraini z vykorystanniam Polozhen (standartiv) bukhhalterskoho obliku: Navchalnyi posibnyk. – L.: Lvivskyi bankivskyi instytut NBU, 2003. – 494 s.

8. Derevianenko S., Oliinyk T. Aktualni pytannia obliku potochnykh biolohichnykh aktyviv // Bukhhalteriia v silskomu hospodarstvi. – 2010. – №12. – s. 16–20.

9. Zavytii O.P. Oblik i kontrol vyrobnychkykh vytrat u tvarynnystv Avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.06.04 / Ternop. akad. nar. hosp-va. – T., 2002. – 20 s.

10. Kyrnasivska N. Problemy obliku potochnykh biolohichnykh aktyviv tvarynnystva // Bukhhalteriia v silskomu hospodarstvi. – 2010. – №10. – s. 15–20.

11. Koblianska O.I. Finansovy oblik: Navch. posib. – 2-he vyd., vypr. i dop. – K.: Znannia, 2007. – 471 s. – (Vyshcha osvita XXI stolittia).

12. Komirenko V. Vyznachaiemo spravedyvu vartist biolohichnykh aktyviv // Balans-Ahro. – 2007. – №14. – s. 16–18.

13. Kudriavtsev A.A. Analiz khoziaistvennoi deiatelnosti kooperatyvnykh orhanyzatsyi. – M.: Ekonomyka, 2000.

14. Kuzub M.V. Problems of development modern science: theory and practice, EDEX, Madrid, Spain, ISBN 978-617-7214-33-4, p.210–214.

15. Kuzub M.V. Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia «Oblikovo-analitychne zabezpechennia stratehii staloho rozvytku pidpriemstva». – Simferopol. – 6 hrudnia 2013 r. – s.56 – 57.

16. Metodychni rekomendatsii z orhanizatsii obliku biolohichnykh aktyviv i silskohospodarskoi produktsii za

rynkovoiu (spravedlyvoiu) vartistiu / [V.M. Zhuk, Yu.S. Rudchenko, B.S. Huzar ta in.] ; pid red. V.M. Zhuka. – Oblik i finansy APK. – 2008. – №1. – S.5–22.

Дані про авторів

Кузуб Михайло Віталійович,

старший викладач, Київський національний торговельно-економічний університет
e-mail: mkuzub@ukr.net

Белоус Наталя Дмитрівна,

к.е.н., доцент, Київський національний торговельно-економічний університет
e-mail: ordnadi@ukr.net

Данные об авторах

Кузуб Михаил Витальевич,

старший преподаватель, Киевский национальный торгово-экономический университет.
e-mail: mkuzub@ukr.net

Белоус Наталья Дмитриевна,

к.е.н., доцент, Киевский национальный торгово-экономический университет.
e-mail: ordnadi@ukr.net

Data about the authors

Mykhailo Kuzub,

Senior teacher, KNTEU, Kyiv, Ukraine
e-mail: mkuzub@ukr.net

Natalia Bielous,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, KNTEU, Kyiv, Ukraine
e-mail: ordnadi@ukr.net